

Küresel Adaletsizlik

DÜNYA YOKSULLUK VE EŞİTSİZLİK RAPORU

EKİM 2016

Emin Emin

INSAMER
İNSAN VE SOSYAL ADALETLERİN MERKEZİ
HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية والاجتماعية

ARAŞTIRMA 26

İNSAN HAKLARI

www.insamer.com

info@insamer.com

Araştırma 26
İnsan Hakları
Ekim 2016

Küresel Adaletsizlik
Dünya Yoksulluk ve Eşitsizlik Raporu

©İNSAMER 2016

Bu yayının bütün hakları İNSAMER İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi'ne aittir. İNSAMER'in izni olmaksızın yayının metni herhangi bir formda yayımlanamaz, kopyalanamaz, çoğaltılamaz ve dağıtımı yapılamaz. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

Hazırlayan: Emin Emin
Genel Yayın Yönetmeni: Dr. Ahmet Emin Dağ
Editör: Ümmühan Özkan
Web Editörü: Mervenur Lüleci Karadere

Nuhun Gemisi

Sayfa Tasarım: Fatih Hacıoğlu
Baskı: Pelikan Basım
Maltepe Mh. Gümüşsuyu Cd.
Odin İş Merkezi No. 1/28 Topkapı-İSTANBUL

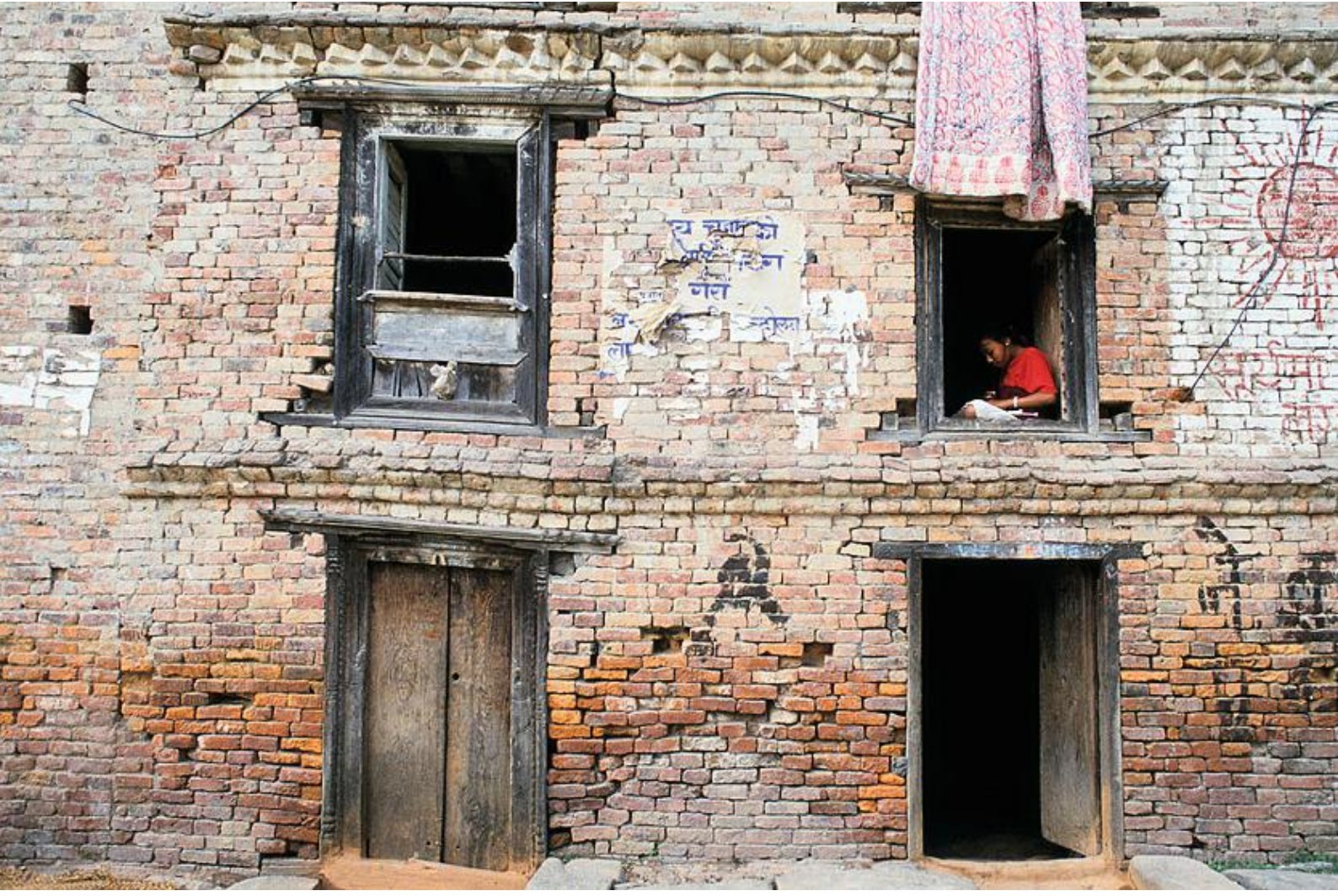

İNSAMER
İNSANI VE SOSYAL ARAşTIRMALAR MERKEZİ
HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مرکز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

Karagömrük Mh. Kaleboyu Cd.
Muhtar Muhittin Sk.No:6 PK.34091
Fatih / İstanbul - TÜRKİYE

İÇİNDEKİLER

Giriş	01
Yoksulluk ve Eşitsizlik Kavramları	02
Yoksulluğun Seyri	03
Gelir ve Servette Adaletsizlik	08
Sağlık ve Eğitimde Adaletsizlik	11
Küresel Adaletsizliğin Nedenleri	13
Adaletsizliğin Azalması Adına Yapılması Gereknler	15
Sonuç	16
Kaynakça	18

Giriş

» En zengin 62 kişinin, dünyanın %50'sine tekabül eden 3,6 milyar insan ile eşit mal varlığına sahip olduğu bir dünyada yaşıyoruz. En zengin 20 ülkenin geliri, en fakir 20 ülke gelirin tam 46 katı daha fazla. Küresel adaletsizliğin bu kadar rahatsız edici boyutlarda olması ve servetin bu kadar adaletsiz paylaşımı, yoksulluk gibi ciddi sosyal problemlerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu durumun daha iyi anlaşılabilmesi adına bu çalışmada, eşitsizliğin hangi sebeplerden kaynaklandığı, sonuçlarının ne olduğu ve önümüzdeki

yıllarda daha vahim bir tablonun ortaya çıkmaması için neler yapılması gerektiği ele alınacaktır.

Bu bağlamda, raporun ilk kısmında yoksulluk ve eşitsizlik kavramlarına değinilecektir. İkinci kısmında Dünya Bankası, Birleşmiş Milletler (BM) gibi uluslararası resmî kurumların yayınladıkları veriler incelenecektir. Sonrasında yoksulluk ve eşitsizliğin ortaya çıkmasının nedenleri ele alınacak olup, son kısımda uluslararası literatürde bu sorunların aşılması için önerilen uygulamalar dikkatlere sunulacaktır.

YOKSULLUK VE EŞİTSİZLİK KAVRAMLARI

Ülkelerin farklı gelişmişlik seviyelerinde bulunmaları ve farklı tüketim kültürlerine sahip olmaları gibi sebeplerden dolayı yoksulluk kavramı hakkında literatürde çeşitli tanımlar bulunmaktadır.

Yapılan tanımlamalar arasında “mutlak yoksulluk”, “görelî yoksulluk”, “insani yoksulluk” gibi türler mevcuttur. Mutlak yoksulluk; hane halkının veya bireyin asgari yaşam düzeyini sürdürebilmesi adına gerekli, yalnızca en temel ihtiyaçlarını karşılayabilmesi durumudur. Bu denli yoksul kişilere dışarıdan yardım edilmediği takdirde bu kişiler ölüm tehlikesiyle karşı karşıya kalmaktadır. Bundan dolayı bu kişiler birinci dereceden yardıma muhtaç insanlar olarak algılanmalıdır. Mutlak yoksulluk sınırı; ülkeler, bölgeler, toplumlar arasında farklı seviyelerde olabilir. Ancak bu farklılıklara rağmen uluslararası anlamda kabul edilmiş yoksulluk sınırları da yoktur. Örneğin, Dünya Bankası’na göre günlük 1,9 ABD doları (yaklaşık 5 TL) altında gelir elde eden insanlar açlık sınırı altında yaşarken, günlük 3,1 ABD doları (yaklaşık 9 TL) altında gelire sahip olanlar da yoksulluk sınırı altında bir yaşam sürmektedir.

Görelî yoksullar; temel ihtiyaçlarını karşılayabilmelerine rağmen kişisel kaynaklarının yetersizliğinden dolayı bulundukları toplumun genel refah düzeyinin altında yaşayan ve topluma sosyal açıdan katılmaları engellenmiş kimselerdir. *İnsani yoksulluk* kavramı ise ilk olarak BM Kalkınma Programı’nın (UNDP) 1997 yılında yayımladığı *İnsani Gelişme Raporu*’nda ortaya atılmıştır. UNDP’ye göre insani yoksulluk, gelir yoksulluğu ile ilişkili olmasına rağmen ondan fark-

lıdır. Gelir yoksulluğu için yapılan ölçümler sadece mutlak gelir üzerine odaklanırken, “insani yoksulluk” kavramı, okur-yazarlık, yetersiz beslenme, ana-çocuk sağlığının yetersizliği gibi temel insani yeteneklerden yoksun olmak olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda aynı raporda insani yoksulluğu ölçmek amaçlı “İnsani Yoksulluk Endeksi” geliştirilmiştir (Taş ve Özcan, 2012: 424-425).

Son 50 yıldır refah seviyesi sürekli artan dünyamızda yoksulluğun halen ciddi bir sorun teşkil etmesi, büyümeyen elde edilen kârların toplumlar arasında adaletsiz bir şekilde paylaşılması sebebiyledir. Kısacası yoksulluk bu gelir eşitsizliğinden kaynaklanmaktadır. Gelir eşitsizliği, -hane halkı veya bireysel olarak- gelirin ekonomiyeye katılanlar arasında adil olmayan bir şekilde paylaşılmasıdır. Söz konusu eşitsizlik, genellikle bir ülke yurttaşları arasındaki farklılıklara işaret etmekle birlikte küresel veya bölgesel boyutlarda da ifade edilebilmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken nokta, eşitsizlik ve yoksulluk arasında fark olduğudur. Eşitsizlik insanların yaşam standartları arasındaki farkları ortaya koyarken, yoksulluk, hayatlarını insanca koşulların altında yaşamak zorunda kalanları göstermektedir (Ar, 2015: 189).

Eşitsizlik sadece gelirin adaletsiz paylaşılmasından ibaret değildir. Servetin adaletsiz paylaşılması, sağlık ve eğitim hizmetlerine erişim imkânlarındaki farklılıklar; bölgelere, dinlere ve ırklara göre yapılan ayrımcılıklar da eşitsizlik kavramının bileşenlerini oluşturmaktadır.

Bireyler veya gruplar arasında meydana gelen eşitsizlik tek başına bir so-

En zengin 62 kişinin, dünyanın %50’sine tekabül eden 3,6 milyar insan ile eşit mal varlığına sahip olduğu bir dünyada yaşıyoruz. En zengin 20 ülkenin geliri, en fakir 20 ülke gelirinin tam 46 katı daha fazla.

run olmayıp, ekonomik ve sosyal hayatta da zincirleme etkilere yol açabilmektedir. Örneğin, gelir eşitsizliğinin yüksek olduğu bir ekonomide büyümeden elde edilen kârlar genellikle toplumun üst tabakaları arasında paylaşıldığı için toplumdaki yoksulluk azalmamaktadır. Aynı zamanda eşitsizlik, suç oranlarının artmasına, sosyal çalkantıların ve şiddetin tırmanmasına da neden olabilmektedir. Bu tür olaylardaki artış ve yoksulluğun azalmaması, ekonomik büyüme oranlarını da negatif yönde etkilemektedir. Şöyle ki, sosyal çalkantılar yatırımcı-

lar gözünde bir risk olarak değerlendirildiğinden yatırımlarda azalmaya sebep olmaktadır. Bu da beraberinde ekonomik daralmayı getirmektedir.

Sosyal ve ekonomik sorunlar dışındada, zengin ve fakirler arasındaki gelir farkının son yıllarda katlanarak artması, ahlaki açıdan da kabul edilemez boyutlarda olduğu için, eşitsizlik konusu dünyanın geleceği açısından büyük önem arz etmektedir. Zira, eşitsizliğin daha az olduğu bir ortamda, politika uygulayıcılar daha rahat kararlar alabilmekte ve uygulanan politikalar daha etkili olabilmektedir.

YOKSULLUĞUN SEYRİ

İnsanların bir kısmının yaşam standartları gün geçtikçe iyileşirken, bir kısmı ise içecek su bulmakta bile zorlanmaktadır. İvedilikle çözülmesi gereken bu adaletsiz duruma dair tarihsel sürece bakıldığında bazı de-

ğerlerde iyileşme yaşandığı gözlemlense bile gerçekler oldukça farklıdır. Örneğin Dünya Bankası tarafından yayımlanan yoksulluk göstergelerinde verilen bir iyileşme değerine göre, günlük 1,9 ABD dolarının

Bölge	1990	1996	1999	2002	2005	2008	2010	2012	2015
Günde 1,9 \$'dan Daha Az Gelirle Yaşayan Yoksul Nüfusun Toplam Nüfusa Oranı (%)									
Doğu Asya & Pasifik	60,6	39,6	37,5	29,2	18,6	15,0	11,2	7,2	4,1
Avrupa & Merkezî Asya	1,9	7,0	7,8	6,2	5,5	3,1	2,8	2,1	1,7
Latin Amerika & Karayipler	15,5	14,1	13,9	13,2	9,9	7,1	6,5	5,6	5,6
Ortadoğu & Kuzey Afrika	6,0	6,1	4,2	-	3,3	2,7	-	-	-
Güney Asya	50,7	42,9	-	40,8	35,0	32,1	27,2	18,8	13,5
Sahra Altı Afrika	56,8	58,5	58,0	57,1	50,5	47,8	46,1	42,7	35,2
Dünya	36,9	29,8	29,1	26,3	20,9	18,7	16,3	12,7	9,6
Günde 1,9 \$'dan Daha Az Gelirle Yaşayan Yoksul Nüfus (milyon)									
Doğu Asya & Pasifik	995,5	704,5	689,4	552,7	361,2	296,9	225,7	142,2	82,6
Avrupa & Merkezî Asya	8,8	32,8	36,8	29,2	25,7	14,6	13,2	10,1	4,4
Latin Amerika & Karayipler	68,0	69,0	71,1	70,5	55,1	41,1	38,1	33,7	29,7
Ortadoğu & Kuzey Afrika	13,5	15,7	11,3	-	10,1	8,6	-	-	-
Güney Asya	574,9	550,3	-	583,0	523,9	501,5	437,2	309,2	231,3
Sahra Altı Afrika	287,6	349,3	374,6	399,0	381,7	391,5	398,3	388,8	347,1
Dünya	1.948,4	1.721,2	1.751,5	1.645,1	1.357,7	1.253,9	1.119,8	896,7	702,1

Tablo 1: Bölgelere Göre Yoksul Sayıları ve Nüfusa Oranları • Kaynak: PovcalNet, 2015

Yoksulluk denince akla gelen ilk bölge olan Afrika'da 1990 yılında 287,6 milyon insan açlık sınırı altında yaşarken, bu rakam 2015 yılında 347,1 milyona yükselmiştir. Bu ise, 2015 yılında dünyada açlık sınırı altında yaşayan insanların %50'sinin Sahra Altı Afrika'da yaşadığı anlamına gelmektedir.

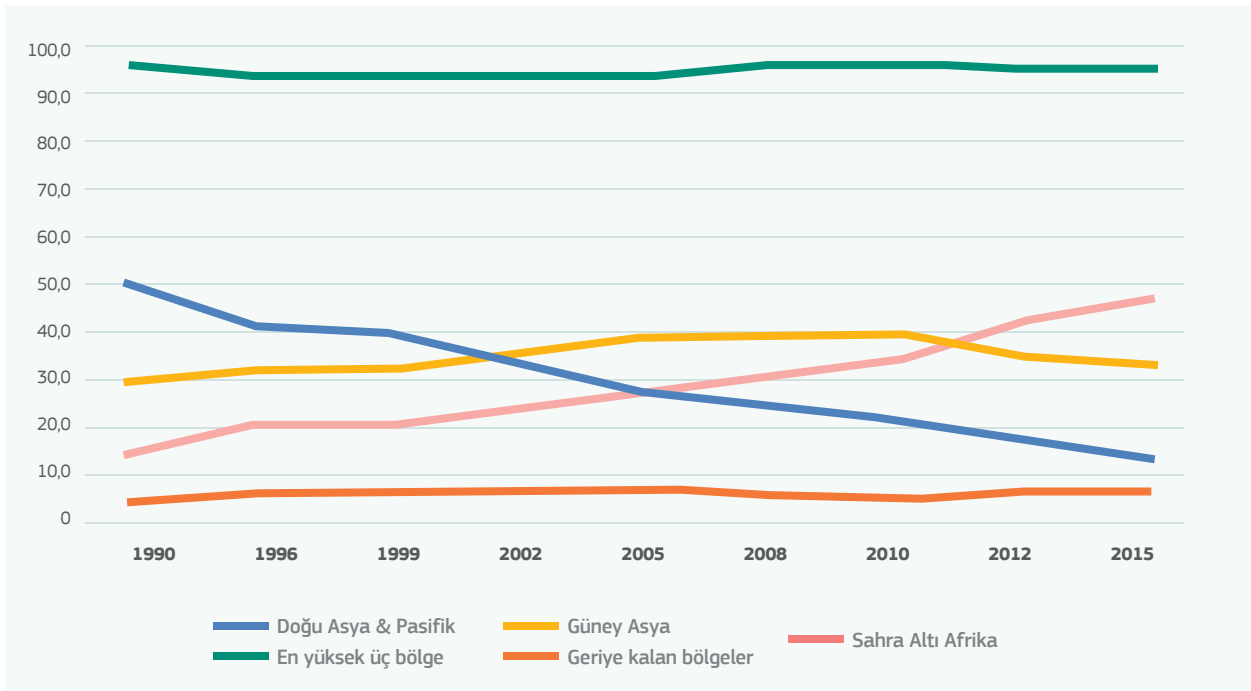
altında gelir elde eden insanlar açlık sınırı altında yaşamaktadır. *Tablo 1*'de görüldüğü üzere açlık sınırında yaşayan insanların sayısı bölgelerin çoğunda sürekli azalmıştır. En fazla azalma da Çin'in dâhil olduğu Doğu Asya & Pasifik ve Hindistan'ın içinde bulunduğu Güney Asya bölgelerinde meydana gelmiştir.

Yukarıdaki tablodan anlaşıldığı üzere, 1990'lı yılların başında dünya genelinde açlık sınırı altında yaşayan 1,9 milyar insanın %80'i Doğu Asya & Pasifik ve Güney Asya'da bulunmaktadır. Bu iki bölgede yer alan Çin ve Hindistan ekonomilerinin 90'lı yıllardan itibaren yüksek oranda büyümelerine paralel bir şekilde buradaki yoksul oranları da azalmıştır. Yoksulluk denince akla gelen ilk bölge olan Afrika'da ise 1990 yılında 287,6 milyon insan açlık sınırı altında yaşarken, 2015 yılında açlık sınırı altındaki insan sayısının 347,1 milyona yükseldiği görülmektedir. Bu rakam 2015 yılında dünyada açlık sınırı altında yaşayan insanların %50'si-

nin Sahra Altı Afrika'da olduğu anlamına gelmektedir.

Tabloda dikkat çeken bir başka veri de açlık sınırı altında yaşayanların sayısındaki azalmanın 2000'li yıllarda daha yüksek seviyede meydana gelmiş olduğudur. Bunun ardındaki en büyük nedenlerden biri, 2000 yılında BM'nin organize etmiş olduğu Binyıl Zirvesi'nde bir araya gelen dünya liderlerinin "Binyılın Kalkınma Deklarasyonu" (*Millenium Development Declaration*) metnini imzalamış olmalarıdır. Söz konusu deklarasyonun en önemli bölümü, dünya genelinde 2015 yılına kadar yoksulluk ve açlığın dikkate değer bir oranda azaltılması hedefini içinde bulunduran "Binyılın Kalkınma Hedefleri" (*Millenium Development Goals*) bölümüdür.

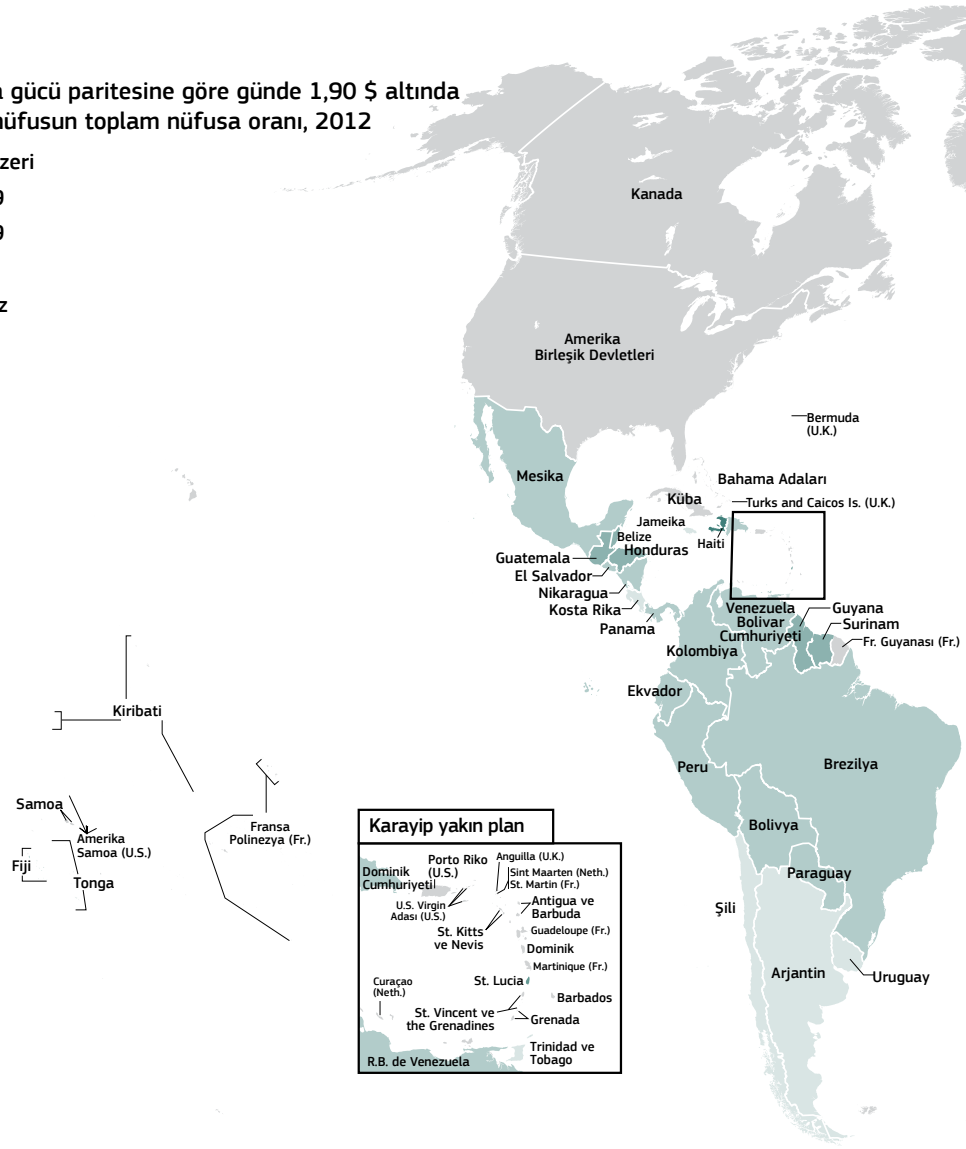
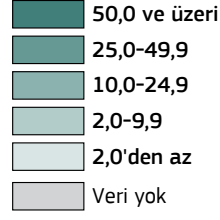
Açlık sınırı altında yaşayan insanların hangi bölgelerde yaşadığını daha iyi resmeden *Grafik 1*'de görüldüğü üzere, 1,9 dolar altında gelir elde eden insanların %95'i Doğu Asya & Pasifik, Güney Asya ve Sahra Altı Afrika'da yaşamaktadır. 1990'lı yıllar-

Grafik 1: Açlık Sınırı Altında Yaşayanların Bölgelere Göre Dağılımı (%) • Kaynak: PovcalNet, 2015

Yoksulluk

2011 satın alma gücü paritesine göre günde 1,90 \$ altında gelir elde eden nüfusun toplam nüfusa oranı, 2012

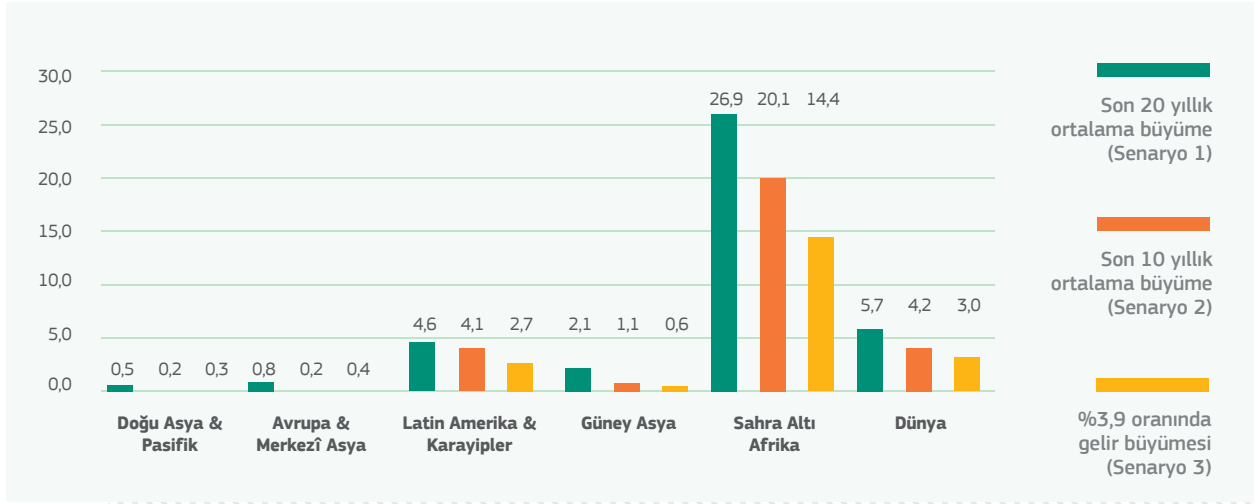

Harita 1: **Günde 1,90 \$ Altında Gelir Elde Eden Nüfusun Toplam Nüfusa Oranı (%)** • Kaynak: Dünya Bankası

da bu üç bölge arasında açlık sınırı altında yaşayan insan sayısının en fazla olduğu yer Doğu Asya & Pasifik iken, takip eden süre zarfında bu bölgedeki oranlarda sürekli bir azalma meydana geldiği gözlenmektedir. 2015 yılında, burada diğer iki bölgeye kıyasla çok daha düşük sayıda aç insan olduğu görülmektedir. Tam tersi durum ise Sahra Altı Afrika için söz konusudur. Şöyle ki, 1990 yılında dünya genelinde açlık sınırı altında yaşayanların %15'i bu bölgede bulunurken, 2015 yılında her iki aç

insandan birinin Sahra Altı Afrika'da yaşadığı anlaşılmaktadır.

Yoksulluk oranlarını ülkelerin gelişmişlik seviyelerine göre veren başka bir çalışmada da gelişmekte olan ülkelerin yoksulluk oranlarında 2000 yılından itibaren azalma meydana geldiği, ancak gelişmiş ülkelerde bu oranın arttığı sonucuna varılmıştır (IMF, 2015: 15). Ülkeler açısından değerlendirildiğinde en yüksek yoksulluk oranları sırasıyla Madagaskar, Burundi, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Malavi, Mozambik gibi Sahra

Grafik 2: 2030 Yılı Tahmini Yoksulluk Oranları • Kaynak: Dünya Bankası

Bölge	1990	2000	2010	2011	2012	2013	2014
Günde 1,9 \$'dan Daha Az Gelirle Yaşayan Yoksul Nüfusun Toplam Nüfusa Oranı (%)							
Doğu Asya & Pasifik	0,516	0,593	0,686	0,693	0,702	0,707	0,710
Avrupa & Merkezî Asya	0,651	0,665	0,731	0,739	0,743	0,746	0,748
Latin Amerika & Karayipler	0,625	0,684	0,734	0,738	0,743	0,745	0,748
Ortadoğu & Kuzey Afrika	0,553	0,613	0,676	0,679	0,684	0,686	0,686
Güney Asya	0,437	0,503	0,586	0,596	0,599	0,603	0,607
Sahra Altı Afrika	0,400	0,422	0,499	0,505	0,510	0,514	0,518
Dünya	0,597	0,641	0,697	0,703	0,707	0,709	0,711

Tablo 2: Bölgelere Göre İnsani Gelişmişlik Endeksi • Kaynak: UNDP, Human Development Report 2015 p. 215.

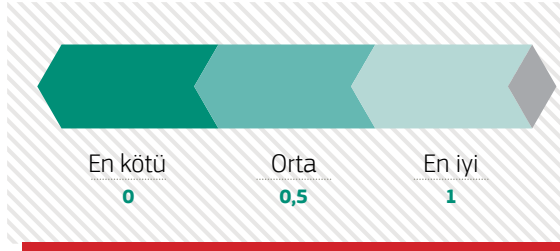
meye devam ederse de %4,2'ye, hatta %3'e gerileyecektir.

2030 yılında Sahra Altı Afrika hariç diğer tüm bölgelerde yoksulluk oranlarının farklı büyüme senaryolarına göre %10'un altında gerçekleşmesi beklenmektedir. Afrika'da ise en iyimser senaryo meydana geldiği takdirde bile yoksulluk oranının %14,4 seviyelerinde olacağı tahmin edilmektedir. Günümüzde yoksulluk oranları açısından en önemli üç bölgeden ikisi olan Doğu Asya & Pasifik ile Güney Asya yoksulluk oranlarının ise, dünya ortalaması altında meydana geleceği tahmin edilmektedir.

Dünya Bankası yoksulluğu maddi gelir açısından tanımlarken UNDP, çalışma konuları arasında yer alan yoksulluk için net bir tanım ortaya koymamıştır. Yoksulluk UNDP tarafından insani gelişme için zorunlu olan hayat boyu sağlık, ortalama bir hayat standardı, özgürlük, kendine güven, saygınlık gibi fırsatlardan mahrum olma şeklinde tanımlanarak kavramın sadece maddi bir içeriğe sahip olması engellenmiştir (Arpacioğlu ve Yıldırım, 2011: 67). UNDP'nin hesaplamakta olduğu insani gelişmişlik endeksi; yaşam beklentisi, eğitim ve gelir endekslerinin aritmetik ortalamasıdır. Bu endeks

0 ile 1 arasında seyretmektedir. Endeksin 1'e yaklaşması insani gelişmişliğin daha yüksek seviyede olduğu anlamına gelmektedir.

Yıllar ve bölgeler açısından insani gelişmişlik endeksine ait değerlerin verildiği *Tablo 2*'de de görüldüğü üzere, söz konusu endeks 1990 yılından itibaren istisnasız her bölgede artmıştır. Bu artışlara bağlı olarak Doğu Asya & Pasifik ve Güney Asya bölgelerinin diğer bölgelerle aralarındaki fark kapanmıştır. Sahra Altı Afrika bölgesine ait değerlerde de artış meydana gelmesine rağmen diğer bölgelerle arasındaki fark halen önemli seviyelerdedir.

Grafik 3: İnsani Gelişmişlik Endeksi

Ülkeler açısından değerlendirildiğinde ise daha vahim bir durum söz konusudur. UNDP'nin aynı raporundaki verilere göre Norveç, Avustralya, İsviçre gibi ülkelerin insani gelişmişlik endeksleri Orta Afrika Cumhuriyeti, Eritre, Çad gibi Afrika ülkelerinden üç kat daha yüksektir.

GELİR VE SERVETTE ADALETSİZLİK

Dünyanın bir kısmında büyük ekonomik gelişmeler ve refah düzeyinde artışlar yaşanırken, yukarıdaki verilerden de anlaşılacağı üzere dünya nüfusunun önemli bir bölümü halen ciddi bir yoksulluk ve sefalet içinde bulunmaktadır. Yoksulluğun bu denli yüksek seviyelerde kalmasına neden olan en önemli faktörler arasında gelir ve servet dağılımı başta olmak üzere sağlık, eğitim, finansal hizmetlere erişim gibi alanlarda karşılaşılan eşitsizlikler gelmektedir. Bu tür eşitsizlikler yoksulluğa neden olmakla birlikte, hayatın farklı alanlarında da başlı başına bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

İnsanlar, ülkeler ve bölgeler arasındaki gelir eşitsizliklerini ortaya koyan farklı ölçümler bulunmaktadır. Bölgeler arası ekonomik eşitsizliği ortaya koymak amaçlı yapılan bir çalışmada kişi başı gayrisafi yurt içi hasıla (GSYİH) verileri 1870 yılından itibaren hesaplanmıştır (Bolt and Zanden, 2014). Çalışmadan elde edilen bilgi-

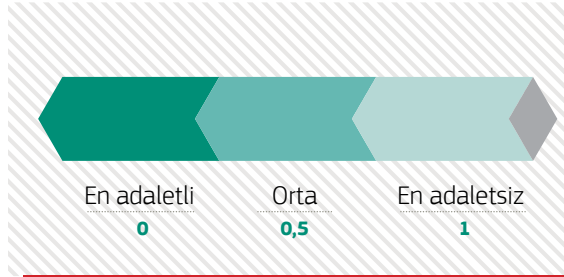
lere göre 1870 yılında dünya genelinde kişi başı GSYİH 873 dolardır. Aynı yıl, ABD'nin içinde bulunduğu ülke grubunun kişi başı GSYİH'si Afrika bölgesindeki kişi başı GSYİH'den beş kat daha fazladır. Aradaki bu eşitsizlik 1950 yılında 13 kata, 2003 yılında ise 18 kata çıkmıştır.

Bu fark günümüzde daha da vahim bir boyuttadır. Şöyle ki, Dünya Bankası'nın yayımladığı verilere göre 2015 yılında dünyanın en fakir 20 ülkesinde ortalama kişi başı millî gelir 1.300 dolar civarındayken, en zengin 20 ülkedeki ortalama kişi başı millî gelir öncekilerin 46 katına eş değer olan 61.000 dolar civarındadır.¹ Ülkeler arası eşitsizliğin yanı sıra aynı ülkede yaşayan insanlar arasında da gelir dağılımı açısından eşitsizlik bulunmaktadır. Bu tarz eşitsizlik GİNi katsayısı ile ölçülmektedir. GİNi katsayısı 0 ile 1 sayıları arasındaki değerleri alır. Bir ekonomide elde edilen gelirin tam adaletli (herkesin eşit pay alması) olması durumunda GİNi kat-

2015 yılında dünyanın en fakir 20 ülkesinde ortalama kişi başı millî gelir 1.300 dolar civarındayken, en zengin 20 ülkedeki ortalama kişi başı millî gelir öncekilerin 46 katına eş değer olan 61.000 dolar civarındadır.

¹ Hesaplamalar 2011 satın alma gücü paritesine göre yapılmıştır.

Grafik 4: GİNİ Katsayısı

sayısı 0'a eşittir. Bu durumun tam tersi, yani gelirin tek kişide toplanması durumunda da söz konusu katsayı 1'e eşittir. Bu iki uç durum hiçbir zaman gerçekleşmeyip GİNİ katsayısı 0,23 ile 0,67 arasında seyretmektedir.

GİNİ katsayısının ülkelere göre seviyelerinin yansıtıldığı *Harita 2*'de Sahra Altı Afrika, Latin Amerika ve Asya'daki gelir eşitsizliğinin Avrupa'ya kıyasla daha yüksek olduğu

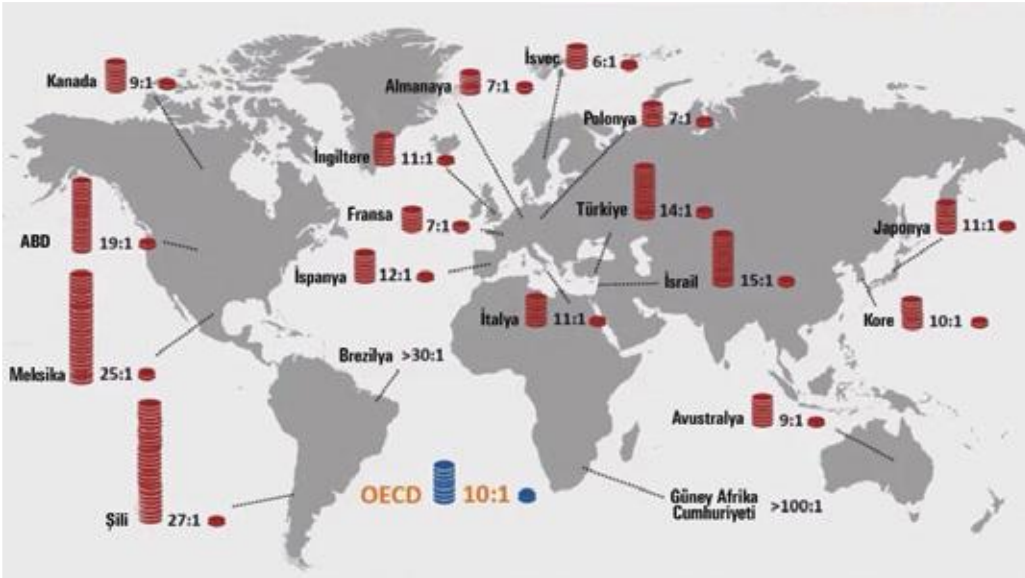
Bölge	1870	1913	1950	1973	2003
Batı Avrupa	1.960	3.457	4.578	11.417	19.912
ABD, Kanada, Avustralya, Yeni Zelanda	2.419	5.233	9.268	16.179	28.039
Asya	556	969	717	1.718	4.434
Latin Amerika	676	1.494	2.503	4.513	5.786
Doğu Avrupa, SSCB	941	1.558	2.602	5.731	5.705
Afrika	500	637	890	1.410	1.549
Dünya	873	1.526	2.113	4.091	6.516
En düşük ve en yüksek arasındaki fark	5:1	8:1	13:1	12:1	18:1

Tablo 3: Bölgelere Göre Kişi Başı GSYİH (uluslararası dolar) • Kaynak: Bolt and Zanden, 2014.

Harita 2: Ülkelere Göre Gelir Adaleti • Kaynak: Dünya Bankası

Harita 3: En Zengin %10 ile En Fakir %10 Arasındaki Gelir Farkı • Kaynak: OECD

görülmektedir. Gelir eşitsizliğinin en yüksek seviyede olduğu ülkelerse genellikle Güney Afrika ve Latin Amerika'dadır.

GİNİ katsayısı yanı sıra gelir eşitsizliğini gözler önüne seren bir diğer önemli istatistik de nüfusun en zengin %10 ya da %1'lik kısmının elde ettiği gelirin en fakir kısmının elde ettiği gelirden kaç kat fazla olduğunu gösteren istatistiklerdir. Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü'nün (OECD) hesaplamış olduğu verilere göre en zengin %10'luk kesimin geliri en fakir %10'luk kesimden (OECD ülkeleri genelinde) 10 kat daha fazladır. AB ülkeleri, Kanada, Japonya, Güney Kore ve Avustralya'da bu fark daha düşük seviyelerde meydana gelirken, dünyanın en büyük ekonomisi olan ABD'de hayli yüksektir. Bunun yanı sıra, yoksulluğun daha yoğun hissedildiği bölgelerde de en zengin ile en fakir arasındaki gelir farkı diğer bölgelere kıyasla daha yüksek seviyelerde meydana gelmektedir.

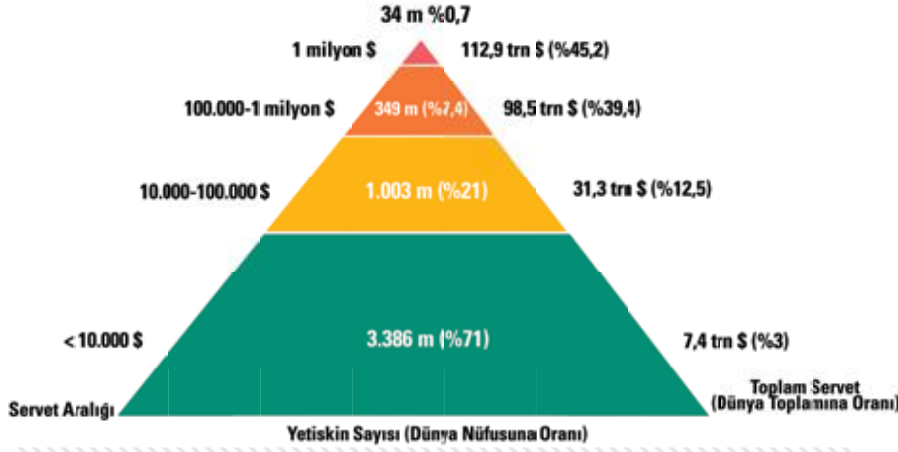
Küresel gelir dağılımında gözlemlenen adaletsizlik, servet dağılımına

Bölge	Kişi Başı Servet
Afrika	4.536
Asya & Pasifik	40.505
Çin	22.513
Avrupa	128.506
Hindistan	4.352
Latin Amerika	18.508
Kuzey Amerika	342.302
Dünya	52.432

Tablo 4: 2015 Yılında Bölgelere Göre Servet (\$)
 Kaynak: James Davies, Rodrigo Lluberas and Anthony Shorrocks, Credit Suisse Global Wealth Databook 2015

bakıldığında daha da vahimdir. 250 trilyon dolar olan küresel servetin %67'si Kuzey Amerika ve Avrupa'da bulunmaktadır. En fazla yoksulun yaşadığı Afrika ise küresel servetin sadece %1'ine sahiptir. Daha sağlıklı bir kıyaslama yapmayı sağlayan kişi başı servet göstergesi incelendiğinde, bölgeler arası servet adaletsizliği daha net bir şekilde görülmektedir. Şöyle ki, küresel servetin %37'sinin bulunduğu Kuzey Amerika'da kişi başına yıllık 342.302 dolar

servet düşerken bu miktar Avrupa'da 128.506 dolardır. Küresel servetten en küçük pay alan Afrika ve Hindistan'da ise kişi başına yıllık 4.000 dolar civarı servet düşmektedir.

Grafik 5: Küresel Servetin Dağılımı • Kaynak: James Davies, Rodrigo Lluberas and Anthony Shorrocks, Credit Suisse Global Wealth Databook 2015.

Bölgelere göre verilmiş olan kişi başı servet rakamları her ne kadar servet dağılımının adaletsizliğini yansıtır olsa da dünya genelinde tüm yetişkin insanlar arasındaki servet dağılımı daha adaletsizdir. Grafik 5'teki piramitte görüleceği üzere yetişkin nüfusun %71'inin serveti kü-

resel servetin %3'üne tekabül eden 7,4 trilyon dolardır. En zengin %0,7'lik nüfus veya başka bir ifadeyle dolar milyoneri olanlar ise dünya servetinin %45,2'sine sahiptir. Dolar milyoneri olan bu nüfusa, serveti 100 bin dolar ile 1 milyon dolar arasında bulunan zenginler de eklendiğinde bu iki grubun dünya yetişkin nüfusunun %8,3'ünü oluşturduğu ve küresel servetin %84,6'sına sahip olduğu görülmektedir.

Bu verilere ilaveten, güncel bir araştırmaya göre 2015 yılında dünyanın en zengin 62 kişinin dünya nüfusunun %50'si ile eşit mal varlığına sahip olduğu anlaşılmaktadır. 2010 yılında ise dünya nüfusunun yarısının mal varlığına sahip kişi sayısı 388 idi. Aradaki beş yılda en zengin 62 kişinin mal varlığı %45 oranında artış gösterirken, fakir olan dünya nüfusunun mal varlığı %38 oranında azalmıştır. Ayrıca, 21. yüzyılın başından itibaren dünya servetinin artışından nüfusun yarısı %1 oranında faydalanırken, servet artışının yaklaşık yarısı en zengin %1'in servetine eklenmiştir (OXFAM, 2016: 2).

SAĞLIK VE EĞİTİMDE ADALETSİZLİK

Eşitsizlik sadece ekonomik alanlarda kalmayıp sağlık ve eğitim gibi hayati önem arz eden alanlarda da karşımıza çıkmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO) yayımladığı raporda, doğum sırasında ölen annelerin sayıları bölgelere göre verilmiştir. Buna göre 2015 yılında dünya genelinde 300.000 kadın, başka bir ifade ile günde 830 kadın, doğum sırasında ölmüştür. Ölümünün

yaklaşık %65'i Afrika'da meydana gelmiştir. Bu bölgeden sonra en çok ölüm sırasıyla Güney Asya ve Orta-doğu bölgelerinde meydana gelmiştir (WHO, 2016: 44-45).

Doğum esnasında meydana gelen ölümlerin en önemli nedenlerinden biri, doğuma eğitimli bir sağlık personelinin yardım etmemesidir. Dünya genelindeki doğumların %73'ü eğitimli bir sağlık personeli-

Grafik 6: Doğum Sırasında Anne Ölümleri • Kaynak: WHO, 2016

Grafik 7: Yıllara Göre 5 Yaş Altı Ölümler • Kaynak: WHO, 2016: 48.

nin gözetiminde yapılmaktadır. Ancak daha önceki birçok göstergede olduğu gibi bu göstergede de bölgeler arasında gelir ve eğitim düzeyine göre farklılıklar bulunmaktadır. Doğumdan kaynaklanan ölümlerin diğer bölgelere kıyasla daha yüksek seviyelerde meydana geldiği Afrika, Güney Asya ve Ortadoğu bölgelerinde doğumların %50 ile %60'ı eğitimli bir personel gözetiminde yapılırken bu oran diğer bölgelerde %95'in üzerindedir. Bu oran az gelişmiş ülkelerde farklı gelir düzeyine sahip insanlar arasında da farklılık göstermektedir. Söz konusu ülkelerin en fakir %20'lik kısmının %34'ü, en zengin %20'lik kısmının %89'u, kırsal bölgelerde yaşayan insanların %45'i, şehirlerde yaşayanların ise %84'ü eğitimli sağlık personeli gözetiminde doğum yapmak-

tadır. Doğum yapacak kadının sahip olduğu eğitim seviyesine göre de bu oranda farklılıklar görülmektedir. Şöyle ki, eğitim görmemiş kadınlarda bu oran %39 iken, ikincil ve daha yüksek eğitim seviyesine sahip olan kadınlarda %84'tür (WHO, 2016: 46-47).

Sağlık imkânlarındaki eşitsizliği gözler önüne seren bir diğer önemli gösterge ise, 5 yaş altında ölen çocukların sayısıdır. Dünya genelinde 5 yaş altında ölen toplam çocuk sayısı 1990'da 12,8 milyon, 2000'de 9,8 milyon, 2015'te ise 5,9 milyondur. Dünya genelinde 5 yaş altı çocuk ölüm rakamları düşmekle birlikte, bu düşüş fakir ülkelerde daha yavaş seyretmektedir. Çocuk ölümlerinin en fazla yaşandığı yer olan Afrika'da 5 yaş altındaki her 12 çocuktan 1'i ölürken, Güney Asya'da

19 çocuktan 1'i ölmektedir. Az gelişmiş bölgelerde 5 yaş altı ölümler gelir düzeylerine göre farklılık göstermektedir. En yoksul %20'lik nüfusta 5 yaş altında olan 1.000 çocuktan 90'ı, en zengin %20'lik nüfusta ise 1.000 çocuktan 46'sı ölmektedir (WHO, 2016: 49).

Adaletsizliğin yaşandığı en temel alanlardan biri de eğitimidir. Sağlıkta olduğu gibi insanların doğdukları bölgelere ve gelir düzeylerine göre eğitim olanaklarında da farklılıklar bulunmaktadır. UNDP tarafından yapılan bir araştırmanın sonuçlarına göre, yüksek insani gelişim göstermiş ülkelerde ortalama eğitim süresi 11,7 yıl iken, az gelişmiş ülkelerde bu süre 4,2 yıldır. Ülkelere göre ortalama eğitim süreleri Norveç, Avustralya, İsviçre gibi en gelişmiş ülkelerde yaklaşık olarak 13 yıl; Çad, Nijer, Burkina

Faso gibi Sahra Altı Afrika ülkelerinde ise 2 yıldan daha azdır.² Yapılan bir başka araştırma ise farklı gelir düzeylerine sahip olan nüfus tabakaları arasındaki eğitim düzeyi farklılıklarını gözler önüne sermektedir. Sahra Altı Afrika'da en yoksul nüfustaki gençlerin %60'tan biraz daha azı, Avrupa'nın geliştirmekte olan ülkelerinde ise yaklaşık %5'i dört yıldan az eğitim imkânına sahiptir. En zengin nüfusta ise bu oran Sahra Altı Afrika'da %15 civarındayken çoğu bölgede %5 ve altındadır (IMF, 2015: 17).

Küresel çapta adaletsizlikler sadece yukarıda bahsedilenlerle sınırlı kalmamaktadır. Çalışmanın ana konusu, küresel çapta yoksulluk ve bu yoksulluğa yol açan adaletsizlikler olduğundan diğer alanlarda karşılaşılan adaletsizliklere değinilmemiştir.

KÜRESEL ADALETSİZLİĞİN NEDENLERİ

Küresel adaletsizliğin bu boyutlara ulaşması, uygulanan ekonomi politikalarından, sosyal ve ekonomik kalkınma konusundaki yanlış siyasetten, Batılı ülkelerin sömürü düzenlerinden ve son olarak da dünya nüfusu içinde çok küçük paya sahip olan bir grubun aç gözlülüğünden kaynaklanmaktadır. Bunun yanı sıra yukarıda incelenen farklı alanlardaki adaletsizlikler, birbirinin hem sebebi hem de sonucu olarak ortaya çıkmaktadır.

Yaşanan teknolojik gelişmeler üretim verimliliğini ve otomasyonunu artırırken aynı zamanda üretim ve taşımacılık harcamalarını da azaltmaktadır. Bunun sonucunda üretimdeki verimliliğin artmasıyla yoksulluk göreceli olarak azalırken, yeni üretim tarzlarının gelişmesiyle elde edilen gelirlerin büyük kısmının serma-

ye sahiplerine gitmesi, gelir eşitsizliğini daha da arttırmıştır. Ayrıca teknolojik gelişmeler neticesinde önceden vasıfsız işçilerin yaptığı işleri robotların yapmaya başlaması, vasıfsız işçilere olan talebi azaltmış, bu da bu grubun gelirlerinde azalmaya yol açmıştır. Diğer taraftan yüksek eğitime ve kişisel becerilere sahip işçilerin maaşlarının artması da her iki grup arasındaki gelir aralığının artmasına neden olmuştur (Baş, 2009: 53). Yapılan bir analize göre ABD'de kurum ve şirketlerde eğitimli yöneticilerin maaşları 1978 yılından itibaren hesaplandığında ortalama %997,2 oranında artarken tipik işçinin maaşı %10,9 oranında artmıştır (OXFAM, 2016: 15).

İşçi gelirleri arasındaki eşitsizliğin artmasının nedenlerinden bir diğeri

² Daha detaylı bilgi için bk. <http://hdr.undp.org/en/content/mean-years-schooling-adults-years>

de üretimin artık uluslararası alanda yapılmasıdır. Yani eskiden üretim tek bir yerde yapılırken, teknolojik gelişmeler sayesinde azalan taşımacılık masrafları, üretimin farklı ülkelerde yapılabilmesinin yolunu açmıştır. Örneğin, küçük bir telefonun parçaları iş gücünün en ucuz olduğu ülkelerde üretilmektedir. Bunun sonucunda vasıfsız işçi gelirlerinin daha yüksek olduğu gelişmiş ekonomilerde bu işçilere olan talep azalmaktadır. Azalan talep neticesinde de bu işçilerin gelirlerinde azalma meydana gelmekte ve vasıflı işçilerle aralarındaki gelir farkı giderek artmaktadır.

Konuyla ilgili başka bir bilimsel çalışmada, gelir eşitsizliğinin artma nedenlerinden bir tanesinin iş piyasasındaki deregülasyonlar veya yumuşatmalar olduğu iddia edilmiştir. Yapılan yumuşatmalar, vasıfsız işçilerin sözcüsü olarak bilinen sendikaların pazarlık gücünün azalmasına ve işverenlerin daha düşük maaşlar belirleyebilmelerine yol açmıştır (IMF, 2015: 26).

Aynı çalışmada eğitimin de gelir eşitsizliğinin azaltılması için önemli bir etken olduğu belirtilmiştir. Şöyle ki, teknolojinin hayatımızın her alanına nüfuz etmiş olduğu günümüz dünyasında, eğitim görmüş olanlar için iş imkânlarının daha fazla olduğu inkâr edilemez bir gerçektir. Bu bağlamda eğitimde yaşanan eşitsizlikler, iş bulabilme ve bunun üzerinden elde edilecek gelir seviyesini de etkileyecek niteliktedir.

Gelir eşitsizliğinin artmasının en önemli nedenleri arasında küreselleşme bulunmaktadır. Ülkeler arası ticaret bariyerlerinin kalkıp ticaretin küreselleşmesiyle üreticilerin üretimlerini daha ucuz iş gücüne sahip ülkelere kaydırmaları sonucunda, bu ülkelerdeki vasıfsız iş gücüne olan talep artacağından bu işçilerin gelirlerinin de artacağı ve gelir eşit-

sizliğinin azalacağı öne sürülmektedir. Üretimin genellikle ucuz iş gücüne sahip gelişmekte olan ülkelere kayması sonucunda ise, gelişmiş ülkelerde artık vasıfsız işçilere ihtiyaç kalmayacağı için buralardaki işçilerin gelir kaybı yaşayacağı tahmin edilmektedir. Gelir kaybı yaşanmasına rağmen ticaretin küreselleşmesi, ithal edilecek ürünlerin daha ucuz olmasına yol açacağından dolayı da gelişmiş ülkelerdeki vasıfsız işçilerin reel gelirlerinde dolaylı bir artış olduğu savunulmaktadır (IMF, 2015: 19).

Finansal piyasaların küreselleşmesi de gelir eşitsizliğini artırıcı bir diğer etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Küresel piyasalar genellikle en verimli varlıklara veya kaynaklara sahip ülkelerin ve bireylerin kazançlarını artırdığından, bu durum ülkeler ve bireyler arasındaki eşitsizliği tırmandırmaktadır (Baş, 2009: 51). Bunun yanı sıra doğrudan yabancı yatırımların genellikle getirisi yüksek olan gelişmiş teknolojiye sahip alanlara kayması, yüksek eğitilmiş ve becerikli işçilerin talebinde ve söz konusu işçilerin gelirlerinde artışa yol açacaktır. Bu da daha önceki etkenlerde olduğu gibi, iki farklı işçi grubu arasındaki gelir farkını arttıracaktır (IMF, 2015: 20).

Küreselleşmenin bu denli yüksek olduğu dünya ekonomisinde hâli hazırda var olan kurallar daha çok ekonomik güce sahip ülkelerin ve bireylerin lehine çalışmaktadır (Baş, 2009: 51). Buna verilebilecek en iyi örnek “vergi cennetleri” denilen ülkelerin varlığıdır. Dünya genelinde vergi cennetlerinde 7,6 trilyon dolar para bulunmaktadır. Vergi cennetlerinde bulunan para miktarı 2000 yılından itibaren neredeyse dört kat artış göstermiştir. OXFAM’ın dünya-
daki en büyük 100 şirketin de içinde bulunduğu 200 şirketle yapmış olduğu bir araştırmaya göre, her 10

**Küresel
adaletsizliğin bu
boyutlara ulaşması,
uygulanan ekonomi
politikalarından,
sosyal ve
ekonomik kalkınma
konusundaki yanlış
siyasetten, Batılı
ülkelerin sömürü
düzenlerinden ve
son olarak da dünya
nüfusu içinde çok
küçük paya sahip
olan bir grubun
aç gözlülüğünden
kaynaklanmaktadır.**

şirketten 9'unun vergi cennetlerinde en az bir şubesi olduğu sonucu- na varılmıştır. Ayrıca, uluslararası şirketlerin vergi cennetlerine kaçırılmış oldukları paraların gelişmekte olan ülkeleri yıllık 100 milyar dolar civarında bir zarara uğrattığı da belirtilmiştir (OXFAM, 2016: 20).

Kuralların güçlüler lehine çalıştığını gösteren başka bir durum da *Bretton Woods* kuruluşları olarak bilinen Dünya Bankası ve Uluslararası Para Fonu (IMF) gibi kurumla-

rın sosyoekonomik konulardaki duyarlılıklarının pek fazla olmamasıdır. Bunun en açık kanıtı da IMF'nin istikrar programlarından yararlanan 39 ülkenin verilerinden faydalanılarak yapılan bir araştırmanın sonuçlarında gözlemlenmektedir. Bu araştırmanın sonuçlarına göre, IMF'nin uygulamış olduğu istikrar programları, söz konusu ülkelerde gelir eşitsizliğinin daha da artmasına neden olmuştur (Baş, 2009: 62).

ADALETSİZLİĞİN AZALMASI ADINA YAPILMASI GEREKENLER

Adaletsizliğin bu denli küreselleştiği, yoksulluğun da halen önemli seviyelerde olduğu günümüz dünyasında bu iki meselenin yol açtığı olumsuzlukların azaltılması için neler yapılması gerektiği de önem arz eden bir sorudur. Bu soruya verilecek cevaplar kadar insanların bu sorunların çözümü için ne kadar istekli ve istikrarlı davranacakları da önemlidir. Ayrıca bu aşamada üzerinde durulması gereken başka bir konu da çözüm için geliştirilen bir uygulamanın her ülkede aynı sonucu vermeyebileceğidir. Bundan ötürü ülkelerin özelliklerine göre farklı yaklaşımlar benimsenmesi gerekmektedir.

Bir önceki bölümde görüldüğü üzere, işçiler arasındaki gelir eşitsizliğinin en önemli nedenlerinden biri sahip oldukları vasıflardır. Vasıflı iş gücüne olan talep her geçen gün artarken vasıfsız iş gücü talebi gün geçtikçe azalmaktadır. Bu da işçiler arasındaki gelir eşitsizliğini arttırmaktadır. Bu noktada aradaki dengeyi sağlamak adına devletler birtakım uygulamalar getirebilirler. Bunlardan biri, artan oranlı vergi politikası uygulamak olabilir. Bu politikaya göre devlet daha yüksek gelire sahip kişilerin

gelirini daha yüksek oranla vergilendirirken, düşük gelirli kişilerin gelirlerini ise daha düşük oranla vergilendirebilir. Ayrıca vergilerden elde ettiği gelirlerle düşük gelirli kesimlere sağlık, eğitim ve sosyal yardım olmak üzere belli başlı alanlarda kaynak transferi sağlayabilir. Ancak ne var ki, dünya genelinde devletlerin topladıkları vergilerin büyük bir kısmı dolaylı vergilerden oluştuğu için, bu uygulama gelir eşitsizliğini azaltmada pek etkili olamamaktadır. Zira bu tür vergilendirmede tüm bireyler gelir durumuna bakılmaksızın aldıkları her ürün ve hizmet karşılığında aynı vergiyi ödemektedir. Bundan ötürü yapılması gereken, vergilerin dolaylıdan ziyade dolaysız vergiler³ olarak toplanmasıdır.

İşçiler arasındaki gelir eşitsizliğini azaltacak başka bir öneri ise, iş gücü piyasasının daha fazla gelir elde edecek şekilde yeniden düzenlenmesidir. Bu bağlamda asgari ücretin daha yüksek seviyede belirlenmesi, geçici ve kalıcı işçilerin hakları arasındaki farklılıkların azaltılması gibi politikalar uygulanmalıdır (IMF, 2015: 31). Bunun yanı sıra, eğitim eşitsizliğini azaltmak adına yapılacak yatırım-

³ Dolaysız vergiler, vergi mükellefi ile ödeyicisinin aynı olduğu, kişi ve kurumlardan elde ettikleri gelir düzeyine göre alınan vergilerdir.

lar da gelir eşitsizliğini azaltacaktır. Şöyle ki, daha fazla insanın mesleki eğitim alması sağlandığında “vasıfsız işçi” sayısı azalacak, dolayısıyla belli başlı beceriler edinen bu insanlar daha yüksek gelir elde edebilecekleri işlerde çalışabilecek, böylece gelir eşitsizliği de azalacaktır.

Gelir eşitsizliğini yeni istihdam yaratacak büyüme modelleri uygulayarak da azaltmak mümkündür. Ancak son yıllarda ekonomik büyümeden elde edilen kârdan genellikle zengin kesim daha fazla pay aldığından, gelir ve bunu takiben servet eşitsizliği de bir hayli artmıştır. Bu sorunun üstesinden gelebilmek adına hükümetlerin kapsayıcı ekonomik büyüme modelleri uygulamaları gerekmektedir (UNDP, 2013: 229).

Bu büyüme modellerinin yanı sıra devletler farklı araçlarla da eşitsizliğin ve yoksulluğun üstesinden gelebilirler. Bunun için devletin daha sosyal adaletçi makro politikalar uygulaması ve aşırı zengin kişileri kontrol altına alması önemlidir. Örneğin, aşırı zenginlerin paralarını vergi cennetlerine kaçırmalarını önlemek,

lüks tüketimdeki vergi oranlarını yüksek tutmak, paradan para kazanma olanaklarını kısıtlamak gibi tedbirler alınması gereklidir. Sadece vergi cennetlerine giden paralara ödenecek vergilerle çoğu ülkedeki yoksulluk, sağlık ve eğitim konularında karşılaşılan sorunlar büyük ölçüde ortadan kalkacaktır.

Bunların yanı sıra sadece İslam’ın öngördüğü zekât ödemesi, faizin yasaklanması gibi uygulamalar da yoksulluğun ve eşitsizliğin ortadan kalkmasına katkıda bulunmaktadır. Yapılan araştırmalara göre, dünya genelinde insanlar sahip oldukları mal veya servetlerinin 40’ta birini zekât olarak bağışladıkları takdirde bütün dünyada yoksulluğun ortadan kalkacağı kanıtlanmıştır (Bilen, 2016: 30).

Bu uygulamaların tümünün başarılabilmesi için ilk başta belirtildiği üzere hem insanların istekli ve istikrarlı olmaları hem de siyaset yapıcılarının sağlam bir irade göstermeleri ve küresel adalet için uluslararası mekanizmaları oluşturmaları gerekmektedir.

Kapsayıcı ekonomik büyüme başlıca üç yoldan teşvik edilebilir:

- ▶ Düşük gelire sahip hane halkının gelirlerinin artış hızının ortalama gelir artış hızından daha fazla olacağı ekonomik büyüme modelleri geliştirilerek
- ▶ Geliri, eşitsizliği azaltıp ekonomik büyümeyi destekleyecek şekilde yeniden dağıtarak
- ▶ Düşük gelire sahip hane halkının ve dezavantajlı grupların iş gücüne katılmalarının önünü açacak fırsatlar geliştirilerek

SONUÇ

İnsanlık tarihini ikiye bölen “Sanayi Devrimi”nin genellikle insanların hayatını kolaylaştırdığı, hayat standardını arttırdığı, kaynakların daha verimli kullanılmasına yol açtığı söylenmektedir. Bu söylemler her ne kadar doğru olsa bile bir başka gerçek de Sanayi Devrimi’nin yaşadığı 18 ve 19. yüzyıllardan sonraki dönemde, bölgeler arasındaki farklılıkların arttığıdır. Bunun en açık göstergelerinden biri, 19. yüzyılın sonlarında en zengin ülkelere geliri ile en fakir ülkelerin geliri arasında üç kat olan oran farkının 20. yüzyılın ortalarında 15’e,

günümüzde ise 46’ya ulaşmış olmasıdır. Sanayi Devrimi ile, başka bir ifadeyle teknolojik gelişmelerle sağlanan ekonomik büyümeden genellikle sermaye sahipleri yararlanmaktadır. Bunun neticesinde ülkelerin gelirleri arasında gözlemlenen fark, bireyler arasında daha da yüksek seviyede meydana gelmektedir. Gelir dağılımında yaşanan eşitsizlik, zincirleme bir şekilde, insanların hayatlarını sürdürmelerini için gerekli olan sağlık ve eğitim gibi alanlarda da eşitsizliklere yol açmaktadır. Daha düşük eğitim ve sağlık olanaklarına sa-

Sanayi Devrimi ile, başka bir ifadeyle teknolojik gelişmelerle sağlanan ekonomik büyümeden genellikle sermaye sahipleri yararlanmaktadır. Bunun neticesinde ülkelerin gelirleri arasında gözlemlenen fark, bireyler arasında daha da yüksek seviyede meydana gelmektedir.

hip insanların diğeri insanlara göre iş bulmalarının daha düşük ihtimal olması da gelir adaletsizliğinin artmasına neden olmaktadır. Meydana gelen bu *gelir* → *sağlık ve eğitim olanakları* → *gelir adaletsizliği* kısır döngüsünün aşılması, insanlığın en büyük sorumluluklarından biridir.

Farklı alanlarda yaşanan adaletsizliklerin aşılması adına uygulanabilecek çeşitli politikalar mevcuttur. Unutulmaması gereken nokta, aynı olan bir uygulamanın farklı ülkelerde farklı sonuçlar doğurabileceği-

dir. Bundan ötürü ülkelerin özellikleri dikkate alınarak farklı politikalar uygulanması gerekmektedir.

Gelir eşitsizliğinin en büyük nedenlerinden biri, teknolojik gelişme neticesinde sermaye sahipleri ve işçiler arasında oluşan gelir farklılığıdır. Bu farkın aşılabilmesi adına devletler daha yüksek gelire

sahip insanların gelirini daha yüksek oranlarla vergilendirebilir ya da iş gücü piyasasını işçilerin daha fazla gelir elde edebileceği şekilde düzenleyebilir. Bunun yanı sıra eğitim olanaklarının, özellikle mesleki eğitim olanaklarının artırılması ve yeni istihdam yaratacak ekonomik modellerin geliştirilmesi de insanlar arasındaki gelir eşitsizliğini azaltacaktır. Uygulayacakları bu türden sosyal adaletçi makro politikalara ilaveten devletlerin aşırı zengin kişilerin buyruğuna girmek-tense bu kişileri kontrol altına alması da önem arz etmektedir. Haya-tın her alanını düzenleyen dinimiz İslam'ın öngördüğü zekât ödemesi, faizin yasaklanması gibi uygulamalar da eşitsizliğin ve yoksulluğun ortadan kalkmasına katkı sağlayacaktır.

Küresel adaletsizlik ve yoksulluk sorunlarının aşılması için bahsi geçen makroekonomik politikaların başarılı olabilmesi, insanların bu konu hakkında ne kadar istekli ve istikrarlı olacağına bağlıdır.

KAYNAKÇA

- Ar, Kamil Necdet (2015). "Yirmi Birinci Yüzyılda Gelir Eşitsizliği-Türkiye Örneği". *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 10 (2), ss. 187-202.
- Arpacıoğlu, Özge ve Metin Yıldırım (2011). "Dünyada ve Türkiye'de Yoksulluğun Analizi". *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi*, 4 (2), ss. 60-7.
- Baş, Kemal (2009). "Küreselleşme ve Gelir Dağılımı Eşitsizliği". *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18 (1), ss. 49-70.
- Bilen, Mahmut (2016). "Küresel Servet Eşitsizliği: Piyasa veya Devlet Eksenli Çözümde İslam Ekonomisinin Konumu". *Türkiye İslam İktisadi Dergisi*, 3 (1), ss. 17-35.
- Bolt, J. and J. L. van Zanden (2014). "The Maddison Project: Collaborative Research on Historical National Accounts". *The Economic History Review*, 67 (3), pp. 627-651.
- IMF (International Monetary Fund) (2015). *Causes and Consequences of Income Inequality: A Global Perspective*.
- James Davies, Rodrigo Lluberas and Anthony Shorrocks (2015). *Credit Suisse Global Wealth Databook 2015*.
- OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development) <https://www.oecd.org/>
- OXFAM (Oxford Committee for Famine Relief) (2016). "An Economy for the 1%". OXFAM Briefing Paper No: 210.
- PovcalNet (An Online Analysis Tool for Global Poverty Monitoring) (2015). <http://iresearch.worldbank.org/PovcalNet/>
- Taş, H. Yunus ve Selami Özcan (2012). Türkiye'de ve Dünyada Yoksulluk Üzerine Bir Araştırma. International Conference on Eurasian Economies 2012. ss. 423-430.
- UNDP (United Nations Development Programme) (1997). *Human Development Report 1997*. New York.
- UNDP (2013). *Humanity Divided: Confronting Inequality in Developing Countries*. New York.
- UNDP (2015). *Human Development Report 2015*. New York.
- WB (World Bank) <http://www.worldbank.org/>
- WHO (World Health Organization) (2016). *World Health Statistics 2016 Monitoring Health For the SDGs*. France.

İNSAMER
İNSANI VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

Bir tarafta servetlerini nasıl harcayacaklarını bilemeyen zenginler diğer tarafta ise açlıktan ölen insanların olduğu bir dünyada yaşıyoruz. Son yıllarda dünya medyasında ilk sıralarda hep en zenginler listesi yer alıyor. Madalyonun diğer yüzü olan yoksullar ise başta medya olmak üzere herkes tarafından göz ardı ediliyor. İnsanlar arasındaki gelir, sağlık, eğitim gibi alanlarda yaşanan adaletsizliklerin ve bu durumun yol açtığı yoksulluğun görmezden gelinmesi, bu sorunlar hakkında çözüm üretilmesini de güçleştiriyor. Bu konunun görünür kılınmasına katkı sağlamak adına hazırlanan bu çalışmada, dünya genelinde en fazla Afrika'da olmak üzere 1 milyar insanın açlık sınırı altında yaşadığı, en zengin insanlarla en fakir insanlar arasındaki gelir uçurumunun her geçen gün arttığı gözler önüne seriliyor. Ayrıca, insanlar arasındaki adaletsizliklerin nedenleri ve nasıl aşılabileceğine dair öneriler sıralanıyor.

Daha adil bir dünya kurmak için bilinçlenmek ümidiyle.

www.insamer.com

info@insamer.com

INSAMER

İNSANI VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

